

ברכה על שמן זית 5

1. ברכות לה: "גופא אמר רב יהודה" עד לו. "קמחא דחיטי" ורש"י ד"ה אוזוקי מזיק
2. תוספות ברכות לט. ד"ה בצר מתחילת התוספות עד "בין לענין אכילה"
3. רמב"ם הלכות ברכות ג:יב וכסף משנה מתחילת דבריו עד "ומ"ש רבינו דשיעורא"
4. פסחים כב: "אמר רב אסי אמר רבי יוחנן הניח" עד "אמר ליה אביי"
5. ברכות לח. "האי דובשא דתמרי" עד "כמאן כי האי תנא"
6. ריטב"א ברכות לה: ד"ה היכי דמי מתחילת דבריו עד "כדתנן לגבי תרומה"
7. רמב"ם הלכות תרומות י:ב
8. רמב"ם הלכות ברכות ח:ב
9. שולחן ערוך אורח חיים סימן רב:ד
10. מגן אברהם סימן רב ס"ק ח

ברכה על שמן זית 5

1. ברכות לה: "גופא אמר רב יהודה" עד לו. "קמחא דחיטי" ורש"י ד"ה אוזוקי מזיק

גופא: אמר רב יהודה אמר שמואל, וכן אמר רבי יצחק אמר רבי יוחנן: שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ. היכי דמי? אילימא דקא שתי ליה (משתה) - אוזוקי מזיק ליה! דתניא: השותה שמן של תרומה - משלם את הקרן ואינו משלם את החומש, הסך שמן של תרומה - משלם את הקרן ומשלם את החומש! אלא: דקא אכיל ליה על ידי פת. אי הכי, הויה ליה פת עיקר והוא טפל; ותנן, זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופוטר את הטפלה! אלא: דקא שתי ליה על ידי אניגרון; דאמר רבה בר שמואל: אניגרון - מיא דסלקא, אניגרון - מיא דכולהו שלקי. אם כן, הוה ליה אניגרון עיקר ושמן טפל. ותנן, זה הכלל: כל שהוא עיקר ועמו טפלה - מברך על העיקר ופוטר את הטפלה! הכא במאי עסקינן - בחושש בגרונו. דתניא: החושש בגרונו - לא יערענו בשמן תחלה בשבת, אבל נותן שמן הרבה לתוך אניגרון ובו לע. - פשיטא! - מהו דתימא; כיון דלרפואה קא מכיין - לא לברך עליה כלל, קמשמע לן: כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי.

רש"י מסכת ברכות דף לה עמוד ב

אוזוקי מזיק - לגופיה, ואין זו אכילה שטעונה ברכה, דגבי ברכה ואכלת כתיב.

2. תוספות ברכות לט. ד"ה בצר מתחילת התוספות עד "בין לענין אכילה"

בצר ליה שיעורא - היינו דוקא בברכה שלאחריו דבעינן שיעור אבל בברכה שלפניו אפילו פחות מכשיעור דאסור ליהנות בעולם הזה בלא ברכה בין לענין אכילה בין לענין שתיה

3. רמב"ם הלכות ברכות ג:יב וכסף משנה מתחילת דבריו עד "ומ"ש רבינו דשיעורא"

רמב"ם הלכות ברכות פרק ג

במה דברים אמורים שאכל מכזית ולמעלה אבל אכל י פחות מכזית בין מן הפת בין משאר אוכלין, והשותה פחות מרביעית בין מן כ היין בין משאר משקין, מברך בתחלה ברכה הראויה לאותו המין ולבסוף אינו מברך כלל.

כסף משנה הלכות ברכות פרק ג

במה ד"א בשאכל מכזית ולמעלה וכו'. נתבאר בראש הלכות אלו. והא דאמרינן בפחות מכשיעור מברך לפניו ולא לאחריו אע"ג דבריש כיצד מברכין (שם דף ל"ה) ילפינן ברכה לפניו מק"ו מברכה דאחריו וא"כ כיון שאינו מברך לבסוף לא הו"ל לברך בתחלה כבר כתבתי בראש הלכות אלו דלאו ק"ו גמור הוא אלא מדרבנן הוא שצריך לברך לפניו כדי שלא יהנה מן העולם הזה בלא ברכה כ"כ התוספות והרא"ש ז"ל. ואכתי קשיא לי מה ראו חכמים להחמיר בברכה שלפניו שהיא מדרבנן יותר מברכה אחרונה שהיא מדאורייתא. ונ"ל שלכך אמרו דבתחלה יברך אפילו על כל שהוא שמא ימלך ויאכל כשיעור ונמצא שהיה צריך ברכה לפניו ואין בידו לתקן אבל לאחריו אוקמוה אדינא שאם אכל כשיעור יברך ואם לאו לא יברך.

4. **פסחים כב: "אמר רב אסי אמר רבי יוחנן הניח" עד "אמר ליה אביי"**
 תלמוד בבלי מסכת פסחים דף כד עמוד ב
 איתמר נמי, אמר רב אחא בר עויה אמר רב אסי אמר רבי יוחנן: הניח חלב של שור הנסקל על גבי מכתו - פטור, לפי שכל איסורין שבתורה אין לוקין עליהם אלא דרך הנאתן. אמר רבי זירא: אף אנן נמי תנינא: אין סופגין את הארבעים משום ערלה, אלא על היוצא מן הזיתים ומן הענבים בלבד. ואילו מתותים תאנים ורמונים - לא. מאי טעמא - לאו משום דלא קאכיל להו דרך הנאתן?
5. **ברכות לח. "האי דובשא דתמרי" עד "כמאן כי האי תנא"**
 תלמוד בבלי מסכת ברכות דף לח עמוד א
 ואמר מר בר רב אשי: האי דובשא דתמרי מברכין עלויה שהכל נהיה בדברו. מאי טעמא? - זיעה בעלמא הוא.
6. **ריטב"א ברכות לה: ד"ה היכי דמי מתחילת דבריו עד "כדתנן לגבי תרומה"**
 פירוש בעיניה, אזזוקי קא מזיק ליה, פירוש האי מפסיד השמן הוא וחשיב מזיק, ולא חשיבא הנאה כלל.
7. **רמב"ם הלכות תרומות י:ב**
 רמב"ם הלכות תרומות פרק י
 אחד האוכל דבר שדרכו לאכול ואחד השותה דבר שדרכו לשתות ואחד הסך דבר שדרכו לסוך שנאמר ולא יחללו את קדשי בני ישראל לרבות את הסך, ואחד האוכל תרומה טהורה או טמאה בשגגה משלם קרן וחומש ואינו חייב בחומש עד שיאכל כזית שנאמר כי יאכל קדש בשגגה ואין אכילה פחותה מכזית, וכשם שאכילת תרומה בכזית כך שתייה בכזית.
8. **רמב"ם הלכות ברכות ח:ב**
 רמב"ם הלכות ברכות פרק ח
 הסוחט פירות והוציא מהן משקין מברך עליהן בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות, חוץ מן הענבים והזיתים שעל היין הוא מברך ד בורא פרי הגפן ולבסוף ברכה אחת מעין שלש, ועל השמן בתחלה הוא מברך בורא פרי העץ, במה דברים אמורים שהיה חושש בגרונו ושתה מן השמן עם מי השלקות וכיוצא בהן שהרי נהנה בשתייתו, אבל אם שתה השמן לבדו או שלא היה חושש בגרונו מברך עליו שהכל, שהרי לא נהנה בטעם השמן.
9. **שולחן ערוך אורח חיים סימן רב:ד**
 שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן רב
 שמן זית, אם שתאו כמות שהוא אינו מברך עליו כלל, משום דאזוקי מזיק ליה; ואם אכלו עם פת, אינו מברך עליה דפת עיקר ומברך על העיקר ופוסט את הטפילה; ואם שתאו מעורב עם מי סלק"א הנקרא אניגרון, שאז אינו מזיק אדרבא הוא מועיל לגרון אם הוא חושש בגרונו, הוה ליה שמן עיקר ומברך עליו: בפה"ע; ואם אינו מתכוין לרפואה אלא לאכילה, הוה ליה אניגרון עיקר ואינו מברך אלא על האניגרון שהכל.
10. **מגן אברהם רב ס"ק ח**

מגן אברהם סימן רב

עם פת. כתב הב"ח צ"ע מאי אצטריך לאשמועין הא דין זה מבואר בסי' רי"ב וכן הקשה הרר"י על הרי"ף ונ"ל דאשמועין אפילו בחושש בגרונו ואוכל שמן הרבה ופת מעט לא אמרינן דשמן עיקר וכ"מ מלשון הרי"ף וקשה מ"ש מהאוכל דג מליח עם הפת שמברך על המליח וצ"ע עכ"ל, ולכן נ"ל דאם מתכוין לרפואה ואוכל רק מעט פת שלא יזיקנו בגרונו אין ה"נ דמברך על השמן וכ"כ הב"ח סימן רי"ב ע"ש ומשום קושיא זו אין לבדות דין חדש דהרבה פעמים כתבו הפוסקים דין פשוט והא דלא מוקי ליה בגמרא דאכיל ליה ע"י פת לרפואה היינו משום דאין דרך רפואה בכך מדנקט דוקא אניגרון ולא נקט שאר משקין ואה"נ אם שותהו עם שאר משקין לרפואה כגון עם שכר או יי"ש דמברך בפה"ע: